19 Ιουλίου 2014

Ο Καρεώτης ιεροψάλτης Διάκονος Διονύσιος Φιρφιρής (+1990)

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιον Όρος / Ορθόδοξη πίστη

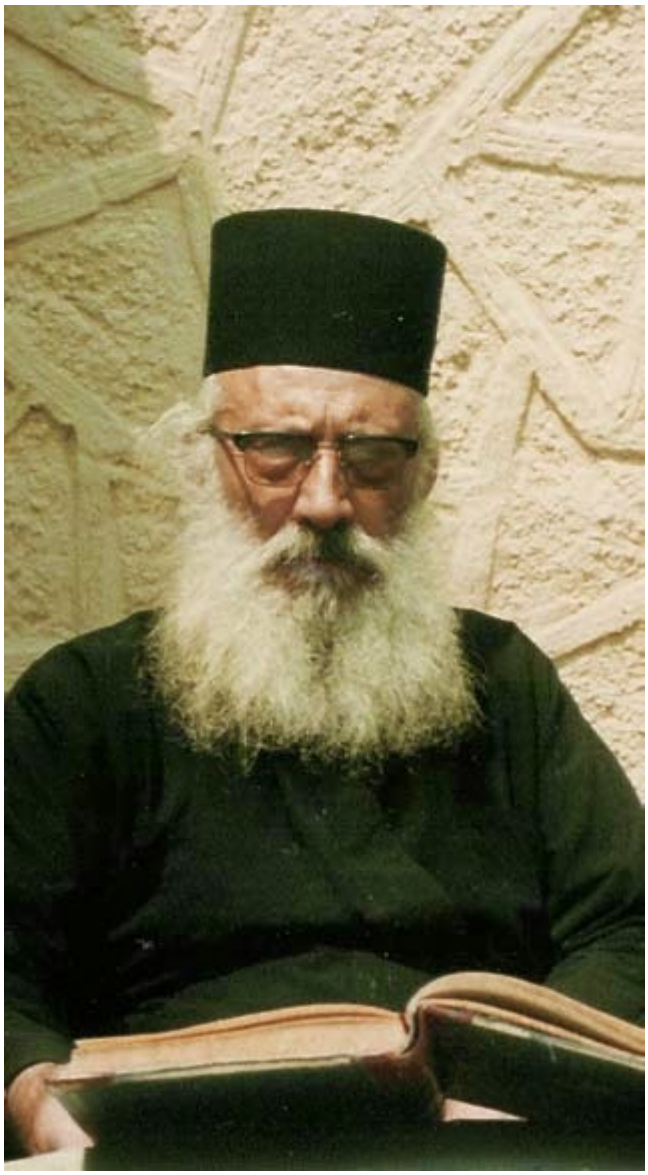

«Ουκ ει τις τω στόματι προφέρει τα του ψαλμού ρήματα, ούτος ψάλλει τω Κυρίω• αλλ ὅσοι από καρδίας καθαράς αναπέμπουσι τας ψαλμωδίας…».

Κατανοητά μπορούν να γίνουν τα λόγια αυτά του μεγάλου πατρός Αγ. Ιωάννου του Χρυσοστόμου, ιδιαιτέρως αν κάποιος έτυχε να ακούσει ζωντανά η από ηχογραφήσεις, τον μακαριστό διακο-Διονύσιο Φιρφιρή, ο οποίος όσο κανείς άλλος καλύτερα τα κατάφερνε, με το χάρισμα της γλυκυφωνίας του, στην εννοιολογική απόδοση των λέξεων και μουσικών φράσεων, με εκείνον τον ακριβέστατο και όλως ιδιάζοντα τρόπο εκτελέσεως των σημείων ποιότητος της εκκλησιαστικής

μουσικής μας. Η εκ νεότητός του πλήρης αφιέρωσή του στο Περιβόλι της Παναγίας, τον αξίωσαν αληθινά να ψάλλει «από καθαράς καρδίας», αφού ο κατά κόσμον Δημήτριος Κούκος, εκ Ρεβενικίων Μεγάλης Παναγίας Χαλκιδικής, γεννήθηκε το 1912, προσήλθε στον μοναχισμό το 1920 (8 δηλ. ετών!), εκάρη μοναχός το 1928, χειροτονήθηκε διάκονος το 1930 από τον Μητροπολίτη Μοσχονησίων Φώτιο, εκάρη μεγαλόσχημος το 1975, και αφού κοινώνησε στην προηγιασμένη, κοιμήθηκε στις 24 Μαρτίου του 1990. Το Άγιον Όρος, αγαπώντας πιστά και με γνώση την αρχαία παράδοση, φιλοξένησε στο Κουτλουμουσιανό Καρεώτικο Κελλί του Προφήτη Ηλία, τον θερμό και ανύστακτο αυτόν φίλο της βυζαντινής ψαλμώδησης, λαμπρό εκφραστή ενός βαρύτιμου εκφραστικού πλούτου.

Με σεμνότητα κι αρχοντιά έψαλλε πάνω από εξήντα χρόνια ακούραστα, διατηρώντας την παράδοση του αρχαίου ωραίου ύφους σε αυτό το υπερχιλιόχρονο πολιτισμικό εργαστήρι της σοφίας και της τέχνης, που ονομάζεται Άθωνας. Η ενασχόληση με την μακραίωνη αυτή ψαλτική παράδοση των Αγιορειτών πατέρων στην σύγχρονη εποχή, αποτελεί μια πρόκληση αλλά και πρόσκληση για αναζήτηση και εμβάθυνση στο ουσιαστικό νόημα του τρόπου της αποδόσεως των ύμνων από πατέρες που ασκούνται στην αρετή σ αὐτὸ το αγιασμένο βουνό.

Με την φωνή όμως του μακαριστού π. Διονυσίου Φιρφιρή, έχουμε μια εντονότερη και πιεστικότερη απαίτηση, αφού η ιδιότυπη και μοναδική φωνή του και όχι μόνο, τον έχουν κάνει γνωστό στου κόσμου τα πέρατα, ειδικά τα τελευταία χρόνια με την διεύρυνση της διαδικτυακής επικοινωνίας. Η αρχοντική διατύπωση των φράσεων, η βαθειά γνώση του παραδοσιακού υλικού, η προσωπική του φαντασία και αντίληψη, αποδίδει την έννοια και την ατμόσφαιρα της μουσικής ενότητας, στην οποία εισάγει τον ακροατή-πιστό ευθύς εξ αρχής και μόνο με το απήχημα. Ο ρυθμός στον οποίο ψάλλει είναι το κυρίαρχο δεδομένο. Σ αὐτὸν υποτάσσονται ο χρόνος, οι μουσικές φράσεις, η εκφορά των ποιοτικών χαρακτήρων και όλα τα ποικίλματα. Ο ιδιότυπος ρυθμικός κυματισμός της φωνής του, αποκτά κεφαλαιώδη σημασία για την ιστορία της μουσικής. Η βιωμένη πνευματικότητά του, η αληθινή ψυχοσωματική μέθεξή του λόγω και της μοναχικής ιδιότητας, η απαράμιλλη εκφραστική δύναμη, η εξηντάχρονη εμπειρία ψαλτικής ερμηνείας σε χώρους απαιτητικούς και αυστηρούς ως προς τα «παραδεδομένα», οι ανάγκες των λοιπών πατέρων για συμμετοχή στα ευφρόσυνα αλλά και κατανυκτικά, διαγράφουν ένα συλλογικό λατρευτικό βίωμα, που καταγράφεται μέσα από τις λιγυρόφθογγες μολπές του. Η σημασία της ερμηνείας του συμπυκνώνει στον πυρήνα της την μακραίωνη ζώσα ψαλτική διαδρομή του Αγίου Όρους. Η ερμηνεία του πατρός Διονυσίου διατηρεί στο ακέραιο την σημασία της. Λιτή και στιβαρή, με πειθαρχημένο ύφος και ρυθμό και πάνω απ’ όλα κλασική και υποδειγματική. Έτσι, η ρυθμική κίνηση, η μέριμνα της μελισματικής εκφραστικότητας, η διαυγής και

πλούσια ηχητικότητα, αποτελούν μια ιστορική ερμηνευτική παρακαταθήκη. Έχουμε δηλαδή όλοι εμείς την εμπειρία της ζωντανής ψαλτικής εκτέλεσης, καθώς έχει σμιλευθεί στον φυσικό λειτουργικό της χώρο. Εκεί που οι τοιχογραφίες των αγίων σε «πλησιάζουν»• όπου εσύ «πλησιάζεις» τους Αγίους• εκεί όπου ο Θεός «συγκαταβαίνει τω γένειτών ανθρώπων»• στο Ναό.

Έχει γραφεί από τον Θεοφιλέστατο Επίσκοπο Ροδοστόλου κ. Χρυσόστομο ότι «άξιζε σε ολόκληρη την επίγεια ζωή σου να είσαι σε αναμονή για να ακούσεις και να απολαύσεις τόσο απόκοσμη και ουράνια αρμονία». Και κάποιος άλλος έγραψε στο διαδίκτυο: «Δεν ξέρω αν ο Νικόλαος Σμύρνης (1790 – 1887) είχε σκεφτεί τέτοιον ιδανικό ερμηνευτή όταν έγραφε «Το όμμα της καρδίας μου». Αν ο Σωτήριος Βλαχόπουλος (1830 – 1870) είχε υποπτευθεί τέτοια εσωτερική, ολότελα πνευματική ερμηνεία, στα «εξωτερικά μέλη» του. Ο Φιρφιρής ψάλλει «αγαλλομένω ποδί». Και υπομνηματίζει εμφαντικά την τραγωδία του πεσόντος ανθρώπου, αλλά και την ελπίδα της Αναστάσεώς του. Εκφράζει τον αόρατο πόλεμο που συντελείται στην ψυχή μας, τις περισσότερες φορές ανεπιγνώστως. Ψάλλοντας, μας οδηγεί σε περιοχές ενσυνείδητες της ύπαρξης, όπου δεν υπάρχει απάτη η επιτήδευση, ψευδαίσθηση η ευσεβιστική παραίσθηση, αλλά ρωμαλέο φρόνημα, πλέριο ευαισθησίας και αληθείας»!

Ο π. Διονύσιος δεν υπήρξε τακτικός διδάσκαλος της Εκκλησιαστικής μουσικής. Τα περισσότερα μαθήματα τα παρέδωσε στους γείτονες πατέρες της Ι. Μ. Κουτλουμουσίου. Παρέδωσε όμως και πάμπολλα μαθήματα στον επί καλλιφωνία διακρινόμενο μοναχό (τότε) και νυν ιερομόναχο Αντίπα τα έτη 1982 έως 1989, χάρις στον οποίο έχουμε πάμπολλες ηχογραφήσεις του γέροντος με σπουδαιότατα μαθήματα (σε παραλλαγή και μέλος) όπως Χερουβικά του Θ. Φωκαέως & Νικολάου Σμύρνης, Κοινωνικά Εβδομάδος & Νικολάου Σμύρνης, Δούλοι Κυρίου Πέτρου Λαμπαδαρίου, Ανοιξαντάρια κ.τ.λ., αλλά και πιο πολλές από Αγρυπνίες που ο ίδιος λάμπρυνε με την παρουσία του, και συν Θεώ θα εκδοθούν.

Με την μέριμνα του Άρχοντος Πρωτοψάλτου της Αγιωτάτης Αρχιεπισκοπής Κωνσταντινουπόλεως (1994) κ. Λυκούργου Αγγελοπούλου την δεκαετία του 1980 κυκλοφόρησαν οι πρώτες ηχογραφήσεις του π. Διονυσίου, μέσα από κασσέτες της ΕΛ.ΒΥ.Χ. Ο κ. Αγγελόπουλος έγραφε μέσα σε αυτές: «Στην ερμηνεία του π. Διονυσίου διακρίνουμε τη σαφή και αναμφισβήτητη γνώση της ενέργειας των σημαδιών, αλλά και την ανάγλυφη διατύπωση των μουσικών φράσεων, ένα συνδυασμό βαθύτατης έμπνευσης και ολοκληρωμένης τεχνικής».

Ο φιλόλογος Μανόλης Χατζηγιακουμής έχει κυκλοφορήσει στη σειρά «ΜΝΗΜΕΙΑ Εκκλησιαστικής Μουσικής» ηχογραφήσεις του Γέροντος. Πρέπει ασφαλώς να αναγνωρίσουμε στον φιλόλογο, μουσικοερευνητή, εκδότη και εκλεκτό αυτό

επιστήμονα το τεράστιο και μοναδικό έργο που επιτελεί και προσφέρει με την συγκεκριμένη μουσικοφιλολογική εκδοτική σειρά του, διότι με αυτήν διασώζει συστηματικά σπουδαίες ερμηνείες μεγάλων παλαιών ψαλτών, εκ των οποίων κάποιοι έχουν ήδη εγκαταλείψει τον προσωρινό τούτο κόσμο.

Θα ολοκληρώσω το άρθρο με κάτι που παλαιότερα είχε πει ο π. Διονύσιος: «όσους μοναχούς και λαϊκούς μπόρεσα, τους βοήθησα... Δεν έχω καμμία αξίωση να λέγομαι πρωτοψάλτης, απλώς ένας ταπεινός ψάλτης• μόνο να βγάζω τον παπά από τη λειτουργία...».

ΠΗΓΗ : ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΧΡΥΣΟΒΑΛΑΝΤΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Ο ΚΑΡΕΩΤΗΣ ΙΕΡΟΨΑΛΤΗΣ ΔΙΑΚΟΝΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΦΙΡΦΙΡΗΣ, «ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ», τευχ. 233, ετ. 22ο, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2012, σ. 52 κ.ε.

Πηγή: tribonio.blogspot.gr